

Міністерство освіти і науки України
Департамент науки і освіти
Харківської обласної державної адміністрації
Комунальний заклад
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради

Кафедра української та російської філології

Романовська Є.Г.

Упровадження новітніх інформаційних технологій
в контексті вивчення української літератури

Методичні рекомендації

Харків

Укладач: Романовська Є.Г. – викладач-методист вищої категорії кафедри української та російської філології КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» ХОР.

Рецензенти:

Демченко Н.Д., завідувач кафедри української та російської філології КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» ХОР, кандидат філологічних наук, доцент.

Четаєва Л.П., старший викладач кафедри інформатики КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» ХОР.

Методичні рекомендації спрямовані на вирішення завдань удосконалення професійної підготовки викладачів української та зарубіжної літератури.

Рекомендовані матеріали можуть використовувати викладачі в процесі викладання навчальних дисциплін гуманітарного циклу.

Методичні рекомендації схвалено на засіданні кафедри української та російської філології
Протокол № 5 від 14 грудня 2017 р.
Завідувач кафедри _____ Н.Д. Демченко

Рекомендовано на науково-методичній раді факультету початкової освіти та філології КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» ХОР
Протокол № 3 від 11 січня 2017 р.
Голова науково-методичної ради факультету _____ Л.П. Четаєва

Зміст

Вступ.....	4
1. Упровадження новітніх інформаційних технологій в контексті вивчення української літератури	5
1.1. Роль відеофрагментів у розв’язанні педагогічних завдань на заняттях української літератури	9
1.2. Функції відеофрагментів на заняттях з української літератури	11
1.3. Відеофрагмент як результат літературного проекту	23
1.4. Інтерактивні форми роботи за відеофрагментами (міні-екранізація)	26
Висновки.....	41
Література	44
Додатки	45

ВСТУП

У Державній національній програмі «Освіта» («Україна 21 століття») зазначається, що «Україна визнає освіту пріоритетною сферою соціально-економічного, духовного і культурного розвитку суспільства» (1:9).

Відповідно до цього у Національній доктрині розвитку освіти головними напрямками державної політики є особистісна орієнтація освіти, постійне підвищення якості освіти, оновлення її змісту та форми організації навчально-виховного процесу (3:81), запровадження освітніх інновацій (3:82).

Як відомо, розвиток підростаючої особистості не зводиться лише до накопичення нею знань, умінь і навичок, а передбачає перебудову, систематизацію, узагальнення засвоєного індивідом.

«Слід шукати нові форми тренування мозку, викладу і передачі знань» - роздумував академік А.Несмеянов (6:6). Джерелом таких нових форм , на нашу думку, є використання нових інформаційних технологій.

Інформатизація освіти – це процес забезпечення сфери освіти теорією і практикою розробки й використання сучасних інформаційних технологій, орієнтованих на реалізацію психолого-педагогічної мети навчання й виховання.

1. Упровадження новітніх інформаційних технологій в контексті вивчення української літератури

Нові інформаційні технології відкривають студентам доступ до нетрадиційних джерел інформації, підвищують ефективність

самостійної роботи, дають цілком нові можливості для творчості, знаходження і закріплення усяких професійних навиків, дозволяють реалізувати принципово нові форми і методи навчання.

Інформаційні технології навчання надають можливість викладачу для досягнення дидактичної мети застосовування як окремі види навчальної роботи, так і будь-який їхній набір, тобто проектувати навчальне середовище. Орієнтовані на викладача інструментальні засоби (програми- конструктори уроків) дозволяють йому оперативно поповнювати зміст навчальних і контролюючих програм відповідно до появи нових знань і технологій. Викладач одержує додаткові можливості для підтримки і спрямування розвитку особистості студента, творчого пошуку й організації їхньої спільної роботи.

Структура заняття з використанням комп'ютера є багатоваріантною, однак таке заняття повинно бути поліфункціональним, формувати не тільки знання, а й розвивати студентів, вводити їх у сферу психічної діяльності.

Дехто з викладачів може критично зауважити: тепер, коли так мало виділено годин на вивчення української літератури, коли ще не розв'язано багато освітянських проблем, розмови про нові інформаційні технології, про використання інтернету є передчасним, адже вони мовляв, тільки відволікають від реальності життя. Проте це далеко не так. Передусім нагадаємо, що протягом останніх років суттєво переоцінюються концептуальні підходи до цілей, завдань і змісту освіти.

Певна річ, ні комп'ютер сам по собі, ні мережа інтернет, ні будь-який інший засіб навчання не в змозі замінити педагога, живе

слово, безпосереднє спілкування. Йдеться про інше – про доцільне з методичного погляду залучення комп'ютерних технологій у процес здобуття мовно-літературних знань, про використання таких можливостей ІКТ, які сприяють реалізації дидактичних цілей відповідно до вимог освітнього стандарту, загально-педагогічних завдань, пов'язаних із формуванням особистості 21 століття.

Окрім того, впровадження нових форм дидактичної взаємодії словесника і студентів під час дослідницької роботи, що передбачає залучення сучасної техніки, є конструктивним шляхом розв'язання такого, сказати б, стратегічного завдання, як виховання творчого читача.

Тому й важливо всім учасникам педагогічного процесу набувати практичних навичок пошуку та використання інформації в інтернеті, і на електронних носіях.

1.1. Роль відеофрагментів у розв'язанні педагогічних завдань на заняттях української літератури

Технічні засоби навчання відкривають необмежені можливості для проведення уроків літератури на високому рівні.

Відеофрагменти (міні-екранізація) – це 7-12-хвилин екранізації художніх творів. З метою визначення найбільш оптимальних шляхів використання відеофрагментів на заняттях з української літератури розглянемо педагогічні можливості в/ф як різновиду навчального кіно. У методичному листі Міністерства освіти названі педагогічні завдання, які можна розв'язати з допомогою навчального кіно. Це, на думку авторів , насамперед полегшення сприймання важких текстів, поглиблення аналізу художніх творів , конкретизація і яскравість сприймання теми, посилення емоційної реакції. Дослідження психологів засвідчують, що сприймання і

переробка дітьми інформації, одержаної з екрану, здійснюється на більш високому рівні психічної активності, яка виражається в стійкості уваги.

На уроках, де використовується телебачення, виникає пізнавальний інтерес до теми. Позитивно впливає екран і на пам'ять, бо матеріал, поданий з екрану, зберігається довше, запам'ятовується швидше. Екран є дуже зручним засобом для створення проблемної ситуації. Робота з в/ф передбачає насамперед діяльнісний підхід до вивчення матеріалу. З допомогою в/ф плекаємо творчу особистість. Заняття з в/ф мають можливість для наукової організації праці. В/ф є засобом активізації образного і логічного мислення. Завдяки в/ф студенти накопичують солідний емоційний досвід, який буде мати значний вплив на їхній загальний розвиток, сприятиме створенню комфортної для всіх учасників навчального процесу атмосфери. В/ф – це унікальний засіб розв'язання усіх педагогічних

завдань. Однак з допомогою в/ф можливий простіший і швидший спосіб їх вирішення.

1.2. Функції відеофрагментів на заняттях з української літератури

Перш ніж планувати використання кіно в навчальному процесі, слід насамперед визначити його дидактичні функції на кожному занятті зокрема.

Питання функції кіно, передусім дидактичних, у навчальному процесі теоретично обгрунтовані в працях педагогів, психологів В. Волинського, Л. Кулінської, Л. Прессмана, Г. Хазяїнова, Л. Чашка, М. Шахматова та інших.

Кожен з них наголошував на своєму баченні ролі навчального кіно. У ході експерименту науковцями були запропоновані наступні функції відеофрагментів

Функції відеофрагментів

<i>ілюстрація до художнього твору</i>
<i>самостійне джерело інформації</i>
<i>формування позитивного ставлення до занять з літератури</i>
<i>створення емоційного фону заняття</i>
<i>мотивація і наукова організація пізнавальної діяльності</i>
<i>активізація мислення студентів</i>
<i>розвиток і збагачення мовлення студентів</i>
<i>розвиток творчої особистості</i>
<i>формування у студентів умінь діяльнійшої презентації знань</i>
<i>формування читацької компетентності</i>
<i>підвищення культурного рівня студентів</i>
<i>патріотичне, моральне, естетичне виховання</i>

Кожна з функцій в/ф є засобом вирішення важливих педагогічних завдань.

Функція в/ф «Ілюстрація до художнього твору»

В/ф є засобом аналізу літературного твору через розкриття його ідейно-художнього змісту,

стилістичних і жанрових особливостей, з'ясування своєрідності його композиції, пізнання і розуміння характерів дійових осіб; заглиблення у літературний образ; виховання розуміння внутрішнього світу героя, його переживань; змалювання багатогранності людської психіки, показу глибини переживань; сприймання образу в усій багатогранності як живої особистості; поцінування духовної краси героя, розкриття трагізму ошуканих героїв, їх морального переродження; виявлення рівня знань і розуміння студентами тексту; первинне ознайомлення з текстом; глибше, повніше і свідоме засвоєння матеріалу.

Функція в/ф «самостійне джерело інформації»

В/ф є засобом формування готовності самостійно здобути знання, зокрема прагнення самому заглибитися у художній твір; залучення до

роботи з довідковою літературою, з літературою з інших предметів- філософії, психології, історії, соціології, культурології, педагогіки тощо, збудження самостійної думки; розвитку самостійних суджень, організації самостійної роботи дослідницького характеру; вдосконалення навичок вдумливого читання, уважної роботи з текстом.

Функція в/ф «формування позитивного ставлення до занять з літератури» .

В/ф є засобом виховання навичок співробітництва, міжособистісного спілкування; активної взаємодії всієї групи студентів; формування ситуації успіху; створення простору для виявлення ініціативи, для самовираження і самоствердження; підвищення інтересу до художнього твору; використання цікавих форм роботи; врахування індивідуальних особливостей,

можливостей, потреб студента; постійної уваги до студента як до особистості, до його думки.

*Функція в/ф «створення емоційного фону
заняття»*

В/ф є засобом формування відповідного настрою кожного студента; підсилення ліричного звучання твору; створення комічної ситуації; розвитку позитивних емоцій.

*Функція в/ф «мотивація і наукова організація
пізнавальної діяльності на занятті»*

В/ф є засобом мотивації заняття; формування пізнавальних інтересів; підтримання стійкої уваги; розвитку вищого рівня психічної активності; активізації інтелектуальної пізнавальної діяльності; науковій організації праці студентів.

Функція в/ф «активізація мислення студентів»

В/ф є засобом створення проблемної ситуації; стимуляції активності студентів; увиразнення міркування читача(глядача, слухача); формування уміння логічно і стисло викладати думки; розвитку творчого мислення, навичок порівнювати, зіставляти, робити узагальнення; формування вміння слухати співбесідника, аналізувати і оцінювати його позицію.

Функція в/ф «розвиток і збагачення мовлення студентів»

В/ф є засобом розвитку мовлення, його культури і багатства; заучування твору напам'ять; зразка виразного читання твору; формування риторичних умінь; розкриття персонажа через мову.

Функція в/ф «розвиток творчої особистості».

В/ф є засобом залучення студентів до активної творчої діяльності особистісно значимого характеру; розвитку асоціативності, образності, уяви, фантазії, виховання потреби у художній діяльності; у самостійній літературній творчості.

Функція в/ф «формування у студентів умінь діяльності презентації своїх знань»

В/ф є засобом формування вміння бачити новизну, оригінальність, практичне значення результатів своєї діяльності, перспективи їх подальшого розвитку; засвоєння студентами різних методів і форм діяльнісної презентації знань, зокрема методу літературного проекту; заохочення активності студентів; удосконалення навичок, потрібних для самостійної професійної діяльності.

*Функція в/ф « формування читацької
компетенції»*

В/ф є засобом формування потреби у читанні, передусім творів української літератури; розвитку читацьких смаків; удосконалення культури читання; збагачення знань про письменника та його творчість; виховання любові і поваги до письменника, гордості за нього, зацікавлення його творами; формування бажання спілкуватися з письменником у подальшому; пізнання авторської позиції; озброєння методологією аналізу художнього твору.

*Функція в/ф «підвищення культурного рівня
студентів»*

В/ф є засобом виховання бажання розуміти мову суміжних мистецтв; формування потреби у систематичній самоосвіті, саморозвитку, самовихованні; розуміння вимог інформаційного

суспільства до людини бути гармонійною особистістю; вміння бачити переваги і перспективи людини високого культурного рівня у сучасному світі.

Функція в/ф «патріотичне, моральне і естетичне виховання студентів»

В/ф є засобом формування системи загальнолюдських і національних цінностей; збагачення уявлень про світ і своє місце у ньому; формування благородних ідеалів; введення у скарбницю високих ідей; розвитку національної самосвідомості; виховання бажання знати правдиву історію свого народу; розкриття народних уявлень про життєві пріоритети; утвердження патріотизму та активної громадської позиції, потреби у правових знаннях; формування моральних принципів та ідей, здатності відчувати й оцінити твір як явище мистецтва, умінь давати

власну оцінку художнім явищам; естетичного виховання студента через осягнення естетичного багатства твору; виховання естетики почуттів.

Ці функції враховані при розробці системи занять з української літератури.

Тема заняття	Тип заняття, етап	За яким твором в/ф Короткий зміст в/ф	Функція в/ф	Методи, форми, прийоми Роботи за в/ф
Театр корифеїв	Семинарське заняття	<p>Драма «Дай серцеві волю, заведе в неволю» Марка Кропивницького: - полілог Семена, Одарки та Івана Непокритого (побратимство українців)</p> <p>Драма «Розбите серце» Михайла Старицького : - діалог Теклі і пані Яворської про самопожертву в ім'я кохання</p> <p>Комедія «Мартин Боруля» Івана Карпенка-Карого: - полілоги Мартина, Степана і Марусі про одруження Марусі з дворянином; - монологи Мартина про дворянство; - діалог Марусі і</p>	<p>-Формування національних цінностей; - допомога студентам в усвідомленні філософських понять</p> <p>-Підкреслення драматизму подій; -засіб поцінування духовної краси героя</p> <p>-Організація самостійної роботи</p>	<p>-Бесіда -Кого, на вашу думку, називають побратимом? Назвіть імена побратимів у вітчизняній історії, культурі, літературі. -Чи актуальна сьогодні драма? -Соціологічне дослідження «Побратимство українців»</p> <p>-Бесіда -Які риси притаманні пані Яворській? Чому ви так думаете? -Чи щира вона з Теклею?</p>

		Націєвського (освідчення в коханні).	дослідницьког о характеру; компаративног о аналізу твору	-Які почуття викликає у вас Текля? -Оцінювання гри акторів. -Психологічне дослідження «Самопожерто вність. Кому притаманна і як проявляється» ·Бесіда -Порівняйте Журдена з «Міщанина- шляхтича» Мольєра і Мартина Борулю. -Чи розумієте ви прагнення Мартина Боруді? -Звідки, на вашу думку, сміх? -Філософське дослідження «Жити красиво- одвічна мрія людини. Шляхи до неї»
--	--	---	--	--

В/ф розраховані на організовану, психологічно підготовлену групу, що об'єднана за кількома ознаками (віком, рівнем знань,

підготовкою до сприймання) і діє під керівництвом педагога. Значна інформативність в/ф, специфічний емоційно-яскравий виклад матеріалу роблять в/ф особливо перспективними, сучасними, доцільними, самодостатніми засобами навчання. У межах одного і того самого заняття, а також на одному і тому самому етапі різних занять в/ф можуть виконувати різні функції.

Залежно від функцій в/ф визначається методика їх використання. Взаємозв'язок технічних можливостей відеотехніки і дидактичних можливостей в/ф робить останні помічником викладача і студентів у їхній роботі.

Покажемо це на таблиці

Технічні можливості відеотехніки	Дидактичні в/ф можливості	
	Для викладача	Для студентів
Багатократний перегляд в/ф	Забезпечення ефективності засвоєння матеріалу	Уточнення і узагальнення знань. Формування навичок аргументованих відповідей

Можливість індивідуального перегляду	Організація особистісно зорієнтованого навчання	Самоаналіз власних навчальних досягнень, реалізація творчих здібностей
Простота користування відеотехнікою	Економія часу на підготовку занять, інших видів організованої діяльності студентів	Доступність якісної інформації
Монтаж в/ф у заздалегідь визначеній послідовності	Урізноманітнення форм, методів, прийомів роботи з даним ЗН	Підтримання інтересу до занять з української літератури

Оскільки техніка відеозапису з кожним роком удосконалюється, то слід ставити питання про розширення функції в/ф.

1.3. Відеофрагмент як результат літературного проекту

Метод літературних проектів передбачає групову діяльність студентів під керівництвом викладача (викладач у ролі консультанта). Цей метод спонукає студентів до «глибокого і свідомого занурення у текст, до вміння вести

діалог» «читач-художній твір», «читач-автор» (останнє сприяє стимулюванню інтересу студентів до вивчення творчості письменника).

О. Пехота наголошує, що учень (студент), працюючи над літературним проектом, повинен відповісти на запитання: «Все, що я пізнаю, я знаю, для чого це мені треба і де я можу ці знання застосувати».

Послідовність роботи

Викладач оголошує тему, організовує конкретне обговорення з обов'язковим визначенням мети проекту, способів його виконання, джерел інформації. Серед джерел інформації – екскурсії, матеріали бібліотек, відеотек, телепрограми, відеозаписи музичних творів, мережа інтернет. Викладач допомагає сформувати групи, які самостійно збирають матеріал: фото, репродукції картин, музику, уривки з кінофільмів, спектаклів тощо. Студенти

готують повідомлення, плакати, фотоколажі, міні-відеозаписи, інсценізації тощо. Наступний етап роботи – презентація проекту; останій етап – обговорення проекту.

Створюючи сценарій, студенти повинні бути зорієнтовані на сценічне вирішення свого задуму власними силами.

Після презентації відеофрагмента глядачі обмінюються враженнями, ставлять запитання авторам, зазначають позитивні і негативні сторони проекту. Відеофрагмент завжди викликає у глядачів надзвичайно сильну реакцію: студенти починають вірити, що створювати справжнє кіно – справа посильна, цікава і потрібна.

Методом літературних проєктів можна користуватися як в аудиторний час, так і в позааудиторних формах роботи, зокрема на факультативах, у гуртковій роботі, у роботі

студентського наукового товариства (філологічна секція).

Відеофрагменти як результат реалізації методу літературних проєктів сприяють розвитку інтелектуально творчих здібностей студентів, корекції міжособистісних стосунків у колективі, актуалізації творчого потенціалу мабутніх педагогів.

1.4. Інтерактивні форми роботи за відео фрагментами (міні-екранізація)

Відеофрагменти дають поштовх до впровадження таких інтерактивних методів колективної навчальної діяльності, як «мікрофон», незакінчені речення; робота в парах; робота в малих групах: метод «ПРЕС»; дискусія; рольові ігри; «мозковий штурм»; «карусель», «акваріум» тощо.

Зупинимося на окремих з названих методів.

Метод «Мікрофон» і «Незакінчене речення»

Викладач починає речення і пропонує студентам закінчити його. Кожен учасник, отримавши уявний мікрофон (ручку, олівець), свій виступ починає із запропонованого речення. Говорить тільки той, у кого мікрофон. Тривалість відповіді не більше однієї хвилини. Відповіді одразу не коментуються викладачем.

Робота в парах

Роботу в парах практикують на будь-якому етапі заняття.

Отримавши завдання, студенти активно співпрацюють упродовж наперед визначеного часу (до трьох-п'яти хвилин). Учасник обмінюється з партнером думками, щоб потім їх озвучити перед аудиторією. По закінченні часу озвучуються результати роботи. Серед завдань: обговорити питання, взяти інтерв'ю, розробити план, порівняти, заперечити одне одного тощо.

Метод «ПРЕС»

Цей метод використовується при обговоренні дискусійних питань, коли треба зайняти й чітко аргументувати визначену позицію з проблеми, що обговорюється. Метод навчає студентів виробляти й формувати аргументи, висловлювати думки з дискусійного питання у виразній і стислій формі, переконувати інших.

Студенти висловлюють свою думку (починають словами: я вважаю, що.. Пояснюється причина появи цієї думки, тобто на чому ґрунтуються докази (...тому що...)). Наводяться приклади, додаткові аргументи на підтримку власної позиції (...наприклад...). Узагальнюється думка (...отже..., таким чином...).

Дискусія

Дискусія дає прекрасну нагоду виявити різні позиції з певної проблеми або з суперечливого питання. В аудиторії слід створити атмосферу довіри та взаємодопомоги . Студенти пригадують правила культури ведення дискусії. Викладач заздалегідь пропонує тему і план дискусії, студенти самостійно готуються, працюючи з додатковою літературою. Після закінчення дискусії роблять узагальнення, підбивають підсумки.

Рольові ігри

Рольові ігри імітують реальність шляхом проживання ситуації у ролі, надають можливість діяти «як насправді». Студент повинен чітко дотримуватися своєї ролі, намагатися слухати партнерів; не коментувати діяльність інших, перебуваючи в ролі; вийти з ролі по закінченні сцени; взяти участь в аналізі.

Викладач розподіляє ролі, дає час на їх обдумування. Після закінчення гри проводиться ретельний і поглиблений аналіз учасниками та спостерігачами побаченого і почутого.

Бажано, щоб кожен учасник відповів на запитання:

- Як ви себе почували в тій чи іншій ролі?
- Що подобалось під час гри, а що – ні?
- Як вплине роль на ваше подальше життя?

Зразок проведення рольової гри на занятті з в/ф

Тема заняття: «Кайдашева сім'я» І.Нечуя-Леицького

Завдання: відповісти на запитання, вжившись в образи Кайдашів і Кайдашенків.

Кайдашеві:

- Чому ви, такий богомільний, постійно заходите у шинок?

Кайдашисі:

- Чому ви так не любите своїх невісток?

Лаврінові:

- Чому ви так змінились?

Карпові:

- Чи могли б ви припинити сімейні колотнечі?

Мотрі:

- Чим ви схожі на Кайдашиху?

Мелашці

- Як вам вдалося зжитися зі свекрухою?

«Мозговий штурм»

Мета «мозгового штурму» в тому, щоб зібрати якомога більше ідей від усіх учнів упродовж обмеженого часу щодо розв'язання проблеми. «Мозговий штурм» спонукає учнів проявити творчість, дає змогу вільно висловлювати свої думки.

Назвавши проблему, викладач пропонує учням висловити ідеї, коментарі тощо.

Усі пропозиції записуються на дошці чи на великому аркуші паперу без зауважень, запитань; кількість ідей можуть поглиблюватися чи змінюватися.

У результаті спільних пошуків складається таблиця.

№	Хто винен	У чому провинна
1	Суспільство, побудоване на неправді	У Чіпки відбирають несправедливо землю; бездоказово виганяють із земства
2	Безвольний, хоч і сильний фізично Чіпка	Чіпка переступає заповіді «Не убий», «Не вкради», «Шануй батька свого і матір свою», він втрачає святощі душі, для нього не існує «табу», він стає розбійником, грабіжником
3	Ледачкувата, недалеко мати Чіпки – Мотря	Мати посіяла в Чіпчиному серці зерна жорстокості (била його); вона не розуміла Чіпку, не займалася його вихованням, не привчала його до праці
4	Непорядний і мстивий батько – Іван Вареник	Батько передав у генетичний спадок синові непостійність, нехтування народною мораллю
5	Товариші – п'яниці, ледацюги (Лушня, Матня, Пацюк), заздрісники (Грицько)	Лушня, Матня, Пацюк підбивали Чіпку на лихе. Грицько тільки радів, коли Чіпка раз у раз спотикався

6	Знервована і непослідовна у боротьбі за чоловіка Чіпчина дружина Галя	У Галі не було дітей. Галя не до кінця боролася за Чіпку. Вона постійно плакала, повчала Чіпку. Це озлоблювало чоловіка
7	Байдужі односельчани	Бачили, як гине Чіпка, однак не допомогли йому, хоча він не раз захищав громаду
8	Максим Гудзь	Дав змогу Чіпці «легко» заробляти великі гроші

Текст відеофрагмента, створеного

за оповіданням «Свекор»

Степан Васильченко

До хати заходять батько і мати.

Мати: Ти дивись, батьку, як змінився наш Василько після того, як йому пошили перші штани.

Батько: Атож! Часом як почне стартувати, то всі тільки дивуються! Коли не бачиш його, то подумаєш, що то гримає старий Максим-чабан.

Мати: А хазяїн який! Тільки хто покришить хлібом на столі або розілле борщ з ложки,- то зараз тому виговорить: «А нащо так накришувати та наляпувати?»

Батько: А як хто в шапці в хату зайде, то здере шапку та ще й на ікону покаже!

Мати: і все нашому Васильку у нас недобре, все не так, все непорядки. Такий сердитий!

Батько: Чистий тобі свекор!

Мати: (до Василька, що сидить під столом і грається): Ти б, Васильку, взяв краще букваря та азбуки вчився. Тебе вже женити пора, а ти раз у раз цяцьками бавишся.

Василько: (вилазить з-під столу): Ну, так і женить, коли пора!

Мати: От такої! А до школи ходити не хочеш?

Василько: Що мені та школа-хліба дасть?

Батько: А знаєш що, мати, не можу вже я робити! Ноги дерев'яніють, спину ломить, руки болять! Старий я вже! Треба, мабуть, женити котрого небусть з хлопців та й хазяйство передати. Нехай хазяйнують молоді, а нам з тобою і одпочити можна!

Мати: Тільки котрого женити? Миколі на осінь в військо йти, Петро ще не скінчив своєї науки. Хіба Василь? Він до хазяйства має більше охоти, ніж до вчення.

Батько: То як же ти скажеш, Василю? Будемо тебе жените чи, може, пождемо, поки Петро школу скінчить?

Василько: Ги (*Сміється.*)

Батько: Та чого так сміятися! Кажи: як женити-то будемо женити, коли ні- підождемо.

Мати: А справді, Васильку, може, ще й сьогодні засватаємо дівчину. Хочеш женитися?

Василько: А чому б і справді мені не женитися? Було б добре, якби у мене була жінка: обід варила б, сорочки прала б, а я лежав би собі на печі і погукував би до неї: «Стара, а принеси вогню, я люльку запалю!»

Мати: То ти хочеш одружитися, щоб лише на печі лежати та на жінку гукати?

Василько: Атож. Хочу женитися. Хо-чу!

Батько: Ну, то гаразд! Тепер тільки молоду треба тобі вибрати! Чи, може, в тебе на приміті є яка?

Василько: Є. Ганну хочу.

Батько: Це яка ж Ганна?

Мати: Сусідка наша. Вона його витягнула з багноки, як було загруз колись.

Василько: Вона мені втерла носа і поцілувала.

Батько:Ганну той Ганну. Тобі видніше.

Мати: Ганна хороша,дорого роду, на вроду гарна, здорова. Може,ще й приданого сот п'ять дадуть!Поможи тобі Боже, Василю!

Батько:Ну, то не будемо гаятися. Одягнемся та й по рушники підемо! Подай-но, мати,йому свитку!*(Василька одягають.)*

Мати:Помоліться Богу та й ідіть, поки зовсім не стемніло!*(Дає хліб)*

Батько: Але перш ніж іти, треба мені тобі,Василю,дещо сказати. Чи будеш ти за мене в громаду ходити,податки платити?

Василько: А де ж я грошей візьму?

Батько: Як де візьмеш? А ти будеш заробляти!Будеш орати, косити. Ти станеш у нас хазяїном. Ми всі тебе слухатимемо.

Василько: Е...

Мати: Будеш, сину, сам усе робити. Себе й жінку годувати і зодягати, сестру заміж оддаси, а нас з батьком до смерті доглядатимеш. Будеш доглядати?

Василько: Я не...

Батько: То як же це так, сину? Хто ж нас з матір'ю стане годувати та доглядати? Поки ми здужали – робили, всіх вас годувати, до розуму доводили, а як постарілися, то невже ж ти виженеш нас із хати, щоб ми з торбами пішли попідтинню?

Василько: Я малий ще! *(Плаче, знову лізе під стіл.)*

Текст відеофрагмента створеного на матеріалі новели Миколи Хвильового «Мати»

1 сцена

Мати навколішках молиться. Стук у двері. Мати кидається відчиняти. Швидко входить Андрій, нишпорить по кімнаті, не звертаючи уваги на матір.

Мати *(болісно)* Чого ти прийшов до мене?

Андрій. Я прийшов до тебе, щоб ти допомогла мені у моїй справі.

Мати. Яка ж твоя справа, синку? Чому ж вона саме твоя і чому вона не може бути моєю?

Андрій. А тому не може бути твоєю, що ти нічого розумієш!

Мати. Боже мій! Невже ж я не твоя мама, що не знайду з тобою, своїм любим сином, спільної мови?

Андрій. Не знайдеш. Бо такої мови ти шукаєш і з моїм братом Остапом. З моїм найлютішим ворогом.

Мати. З твоїм найлютішим ворогом? Синку! Що ти говориш! Ах, Боже мій! *(Плаче)*

Андрій. Покинь, стара, виводити, ти мене не розжалобиш та й ніколи мені. Слухай пильно *(хапає матір за плечі)*; з твоєю допомогою я мушу пролізти до братового штабу *(оглядається, прислухається, дивиться у вікно)*. Ховай мене від мого брата Остапа!

Страшний стук.

Мати. На горище! *(Зачиняє за Андрієм двері)*

Швидко входить Остап, все перевертає у кімнаті. Мати заціпеніла.

Остап *(зі злістю)* Ну, так де ти сховала мого брата Андрія, мого найлютішого ворога?

Мати. Не бачила я Андрія! Не бачила!

Остап. Не бреш, стара! (*Блиснула шабля*). Чи не думаєш ти, що я помилую свого найлютішого ворога? У боротьбі для мене немає братів! У боротьбі для мене немає (*дивиться на матір*) навіть матері!

Мати. Що ти говориш, Остапе? Побійся Бога! Невже ти, мій сину, забув про свою матір і про свою обіцянку годувати мене солодкими цукерками на старості літ?

Остап (*сміється*). Ха-ха-ха! Моя мати вигадала солодкі цукерки! Моя мати хоче мене розжалобити! Ха-ха-ха! Ні, стара, цукерки тебе не врятують! Спасибі тобі, що ти мене народила і виховала. Народити – це зовсім не важка штука. А виховати – твій природний обов'язок!

Мати. Це мені пекельний сон сниться!

Остап. Стели мені ліжко на ганку, а сама...сама лягай в комірці та не спи, а думай (*хапає матір за плечі*). Добре думай, а вранці скажеш, де сховала Андрія! (*Виходить*)

2 сцена

Мати молиться, тихо входить, Андрій.

Мати (*кидається до сина*). Андрію, тікай, Остап уже спить! Тікай швидше!

Андрій. Отже, брат мій Остап спочиває. А де ж він спить, матусю?

Мати. Господи, нащо тобі! Тікай сам!

Андрій (*хапає сам*). Так де спить мій брат Остап? (*Блиснула сокира*)

Мати (*плаче*). Він (*помалу, розтягуючи слова*) спить у мене в комірці на ліжку, а я... сплю на ганку. Я – на ганку, а він – на моєму ліжку. У комірці.

Андрій. Гаразд, йди! Іди на ганок. Тихо лягай і спи. А я зараз прийду. До тебе в комірку. Ха-ха-ха! (*Блиснула сокира, Андрій виходить*).

Мати. Боже, поможи мені! (*Б'є поклони, застигає*).

Отже, відеофрагменти – ефективний розвивальний засіб навчання на занятті з використанням інтерактивних технологій.

2. Висновки

Доцільне використання комп'ютерів на уроках літератури відкриває нові виміри у просторі навчання. Ефективність використання інформаційних технологій в контексті навчання літератури великою мірою залежить від того, наскільки добре словесник уявляє можливості доречного, психологічно вмотивованого застосування на різних етапах розгляду теми конкретних методичних прийомів з використанням комп'ютерів та периферійних пристроїв.

Можливості використання комп'ютерних технологій безмежні. Живучи в епоху інформаційних технологій, ми, освітяни, прагнемо навчити розумно використовувати ці технології, не забуваючи про живе повсякденне спілкування, відчуття, мислення.

Появу нових інформаційних технологій на уроках літератури не слід сприймати як панацею

від багатьох проблем, з якими щодня стикається словесник. Скажімо, таке важливе завдання, як формування творчого читача, можна розв`язати тільки тоді, коли педагог зуміє прищепити своїм вихованцям любов до книжки, бажання відкрити для себе все нові й нові обрії у світі мистецтва слова. Книжку та спілкування з викладачем на уроках літератури ніщо не замінить, однак доцільне застосування сучасної електронної техніки значно урізноманітнить добре відомі, традиційні методи, прийоми, види навчальної діяльності, істотно підвищить мотивацію, допоможе розкрити творчі здібності студентів та викладачів.

Нині значно зростає активність студентів, збільшується обсяг засвоєної інформації, розширюються можливості дидактичної взаємодії між словесником і студентом, що ґрунтуються на особистісній орієнтації та диференціації навчання.

Нетрадиційні заняття допомагають не тільки уникнути одноманітності та шаблону, а й формують творчі здібності, допомагають студенту повірити у свої сили, адже оригінальна думка може з`явитися у кожного студента.

Література

1. Державна національна програма «Освіта» («Україна 21 століття») Книга керівника навчально-виховного закладу: довідково-методичне видання/упоряд. Б. М. Терещук, В. В. Скиба. – Харків: ТОРСІНГ ПЛЮС, 2005. С. 40-57.
2. Освітні технології: Навчально-методичний посібник./Пехота О.М., Кітченко А.З., Любарська О.М., та ін.; за заг.ред. О.М. Пехоти. – К: А.С.К., 2001. – 256 с.
3. Нісімчук А. С., Падалка О.С., Шпак О.Т. Сучасні педагогічні технології: Навчальний посібник. – К.: Просвіта, 2000. – 368 с.
4. Саулов О.М. Деякі проблеми стандартизації інформаційних освітніх технологій//Проблеми освіти: науково-методичний збірник . Вип.34. – К.: Науково-методичний центр вищої освіти, 2003. – С.184-192.

Додатки

1. Комплекти відеофрагментів до уроків літератури.
2. Розробки уроків з української літератури з використанням інтерактивних технологій.

